

Izhaja tedensko. Poština plačana v gotovini. Uredništvo: Narodni dom, Tajništvo Narodno-socialistične stranke. Telef. št. 77. Inserati po dogovoru.

NOVA PRAVDA

Posamezna številka stane K 1.50. Upravništvo: Ljubljana, Građišče 7, levo. Telefon št. 77. Naročnina: Mesečno 6 kron. Glasilo NSS v Jugoslaviji.

V Ljubljani izvoljen narod.-social. župan.

V sredo 8. t. m. se je vršila v Ljubljani volitev župana. Za župana je bil izvoljen pristaš NSS tovariš

Anton Pesek

za podžupana je bil izbran pristaš JSDS dr. J. Perič.

Vse stranke so se združile, da so vrgle enkrat za vselej zastopnike bankokracije in nasilja raz županskega stolca stolnega mesta Slovenije, bele Ljubljane.

Naša mlada in poštena stranka delavnega ljudstva je dala stolnemu mestu Slovenije župana. V srcu Slovenije, v glavnem mestu Slovenije je župan pristaš NSS. In tako je prav. Iz srca Slovenije, iz glavnega mesta Slovenije mora iti naša lepa in čista ideja med ljubljani slovenski narod. Ljubljana mora biti naša glavna postojanka, druga mesta in kraji bodo polagoma sledili, da bode končno ves delavni sloj zbran v naši pošteni in le za ljudski blagor delujoči NSS.

Živela bela Ljubljana, živeli delavni Jugoslovani, živela NSS!

Jugoslavija.

Ljubljana, dne 10. junija 1921. (Bajram. — Stranke v konstituenti.)

Hvala bogu, za nekaj časa bo sedaj zopet mir v našem razburkanem političnem življenju. — Turki praznujejo svoje velike praznike, imenovane »Bajram« in radi tega bode naša politika počivala do 16. t. m. S prazniki smo v Jugoslaviji dobro obdarjeni, enkrat praznujejo katoliki, drugič pravoslavni, tretjič muslimani. Naši politiki seveda praktični ljudje praznujejo seveda vse praznike, tako katoliške, kakor pravoslavne in muslimanske. Pravzaprav je za naše politike celo leto praznik, ne delajo ničesar, ne napravijo ničesar. Sedaj praznujejo torej muslimani.

Poslanci so večinoma zapustili Beograd in se podali domu.

Vladi bo prav, da si pridobi časa, da se malo oddahne. Cela vlada stoji tako na močvirju, da je pričakovati, da se danes ali jutri pogrezne. Podrobna razprava o ustavi se sicer nadaljuje, toda zapreke, ki se stavijo vladi, so tako močne, da je pričakovati vsaki dan resnih dogodkov. Do sedaj je delala Pašiču preglavico samo opozicija, sedaj pa je začelo pokati tudi v vladnih strankah, to je pri demokratih in radikalih. Poročali smo že, da sta odstopila dva radikalna ministra in sicer minister saobračaja in minister za agrarno reformo. Menda se je posrečilo »pregovortiti« ministra za agrarno reformo, da bode še ostal, toda minister — saobračaja pa je definitivno odklonil vsako nadaljnje ministrovanje.

V radikalnem klubu se buniyo radikalni poslanci iz Bosne in pravijo, da bodo izstopili iz radikalne stranke. Nekateri listi so prinesli vesti, da so bosanski radikalci že izstopili iz radikalne stranke, ter da ustanovijo novo srbsko samostojno kmetško stranko.

Na drugi strani je prava revolucija v demokratskem klubu. Demokratski poslanci iz Vojvodine hočejo izstopiti iz demokratskega kluba, ker niso zadovoljni z agrarno politiko demokratske stranke. Iz Bosne pa prihaja vest, da se je tam razcepila demokratska stranka. Popoln kaos vse povsod.

Lahko si predstavljamo kaka bo ustava, ako bo zagledala beli dan, ki bode sprejeta pod takimi razmerami. Ako delajo vladi že lastne stranke take težkoče, je nastop opozicije za vlado naravnost obupen.

Radičevcev sploh ni v konstituenti. Poslanci Hrvatske zajednice so zapustili konstituento. Toda s tem stvar še ni končana. Zgledu Hrvatov hočejo slediti še druge stranke. Vedno bolj pogosto prihajajo novice, da hoče zapustiti konstituento tudi Jugoslovanski klub. Verjamejo, da ima Jugoslovanski klub z ozirom na to, da so v njem tudi hrvatski poslanci, izvanredno težko stališče. Jugoslovanski klub se more izdatno ojačiti le na Hrvatskem. — Tam pa mu stojita nasproti dve stranki, stoječi na skrajno hrvatskem stališču in neizbirčni v demagogičnih sredstvih. Ako hoče torej Jugoslovanski klub razprostrti svoje veje po Hrvatski, bode najbrž prisiljen slediti vzgledom Radičevcev in Hrvatske zajednice. Z ozirom na Slovenijo in bližajoče se oziranje politične dogodke pa bode Jugoslovanskemu klubu zopet težko uganjati tako politiko, kakor jo uganjajo Radičevci in Hrvatska zajednica. Radi tega je treba sprejemati vesti, da bode Jugoslovanski klub zapustil konstituento, s skrajno rezervo. — Dalje se buniyo komunisti. —

4. t. m. so imeli komunistični poslanci sejo, na kateri so sklepali o nadaljnem postopanju komunističnih poslancev v konstituenti. Večina je bila za to, da komunisti zapustijo konstituento, ker se pa niso mogli zjediniti, so sklenili, da bodo o tem končno veljavno sklepali na drugi seji.

Čudno je, da se širijo tudi vesti, da hočejo zapustiti konstituento tudi zemljoradniki.

Tako znamo lepega dne doživeti, da bodo razum demokratov in radikalcev zapustile vse stranke konstituento. Daleč so jo pripeljale naše »državotvorne« stranke.

Kljub žalostnim razmeram, moramo biti zadovoljni, da se nasilje in krivičnost v naši državi tako hitro krhata. Je to znamenje, da pridejo kmalu boljši časi. Bog daj, da bi to bilo kmalu.

Ustanovitev samostojne kmetške stranke v Bosni.

Kakor znano, so kupili demokrati in radikalci bosanske Muslimane za to, da bodo ti glasovali za ustavo. Ta kupčija pa nikakor ne gre v glavo bosanskim kmetom, ker so radi nje močno oškodovani. Zaradi te kupčije je napravila zemljoradnička stranka v Bosni veliko agitacijo. In ta agitacija, ki jo vodijo zemljoradniki v Bosni, je jako uspešna. Kmeti drviyo trumoma v zemljoradničko stranko. Radikalna stranka pa, kateri so bosanski kmeti prej pripadali, propada. Vsled tega so se radikalci v Bosni ustrašili in kar naenkrat zahtevajo, da se morajo vzeti v ustavo njih agrarne zahteve. Ako se to ne zgodi in ako se Muslimanom izplača obljubljenih 1200 milijonov kron, bodo radikalci osnovali v Bosni samostojno kmetško stranko. Radikalnim bogatašem gre v prvi vrsti zato, da bi interesi veleposestnikov ne trpeli. Ker se pa kmeti združujejo v zemljoradnički stranki, bi znala ta stranka postati močna in veleposestniki in bogataši bi prišli

Podlistek.

Drag. R-k.

Cerkev in politika.

Pred par tedni, (pred obč. volitvami) to je v pričetku tega meseca, so takozvani klerikalci sklicali shod v celjskem »Narodnem domu«. — Novico o tej nameri sem izvedel iz nekega lista, ki je bil izobešen na cerkvenih vratih tukajšnje župne cerkve. V listu je bilo napovedano, da bode kot glavni govornik nastopil g. dr. Korošec. Gualo me je torej zanimanje, da sem popoldne po blagoslovu pohitel ob določeni uri v »Narodni dom«, da slišim, kaj se bode govorilo in vidim g. dr. Korošca, katerega nisem do takrat nikdar videl, pač pa o njem mnogo slišal. Slišal sem, kako je marsikaterikrat padla kaka pikra beseda na njegov naslov.

Ko vstopim v dvorano, je bila ista nabito polna kmečkega ljudstva, ki je raynokat prihajalo iz cerkve, med njimi tudi mnogo ženskega sveta in tudi mnogo pristašev drugih strank, kar so pričali ugovori, ki so se pojavljali zlasti med dr. Koroševim govorom. Zdelo se mi je potrebno udeležiti se tega shoda, ker sem po vojni nekoliko izšolan in želim imeti pravo sodbo, vsled česar sem mnenja, da je treba slišati »vsako plat zvona, da se pravo sodbo ima«.

Torej sedaj k predmetu. Akoravno nekoliko slabo slišim, sem vendar v glavnem smisel govora razumel. V imenu SLS stranke je

otvoril shod tukajšnji odvetnik dr. Anton Ogrizek, in dal duška in izraza svojemu veselju nad dejstvom, da so se zborovalci tega shoda v tolikem številu odzvali, kar priča, da naša misel še živi in da bode v kljub vsem nasprotujočih nam strank obdržala ono mesto, ki jej pripada. —

Potem je govoril še nekaj, kar pa se ne spominjam več. Nato je podelil besedo gosp. dr. Korošču, kolvodju te stranke. Dr. Korošec je povzel besedo in pričel, rekoč, da se ladja (mislil si SLS) v kljub silnemu viharju in valovom nagne zdaj na eno in zdaj na drugo stran, toda to je le mimoidoči pojav in se radi tega ni treba plašiti, ker dokler bode imela ta ladja dobre in spretne krmilarje, se njej ni treba bati, da bi bila v nevarnosti in upam, da se bo zopet povzpela na ono višino, na kateri je bila od nekaj in bodo postojanke zopet prišle v roke SLS (mislil je na izgubljene občine in mandate.) Govoril je, da se SLS od napredne strani očita »mračnjaštvo«, in to skuša ovreči z dostavkom, da njihovo stremljenje in delovanje gre za tem, da se ljudstvo prosvetli in ter s tem temine zatro. (Jaz pa sem mnenja, da bode kljub temu ostalo vse pri starem in le pri besedah, in da bi bili oni to že zdavnaj lahko storili ako bi imeli le količkaj pošene in dobre volje v očigled tem, da vodijo ljudstvo že cela desetletja.) Kaj je vzrok temu zastoju, bodem skušal razložiti v odgovoru dr. Korošču na njegov govor o razmerju med cerkvijo in državo.

Najbolj napeto sem poslušal, ko je izvajal med drugim tudi sledeče: »Mi moramo stati na stališču, da se

država ne vmešava v notranje cerkvene zadeve in kar spada pod njeno območje.« Te besede je meni prav iz srca govoril, ker tega navela sem tudi jaz. Hotel sem mu že odgovorjati, pa me je zadržalo strogo vedenje dr. Ogrizka, ki je vsakega ugovornika zagrizeno in ježno odvrnil in celo nekatere dal vun vreči. Zato sem si mislil počakati na ugodnejšo priliko in čas. Odgovoriti sem pa hotel na to točko dr. Korošču to-le: **Kakor odobravam Vaše stališče in načelo, da naj se država ne vmešava v notranje posle cerkve, tako sem jaz tudi proti temu, da cerkev naj se ne vmešava v notranje zadeve države,** kar pa g. dr. Korošec prav rad pozablja in zahteva, da bi se to načelo izvajalo in upoštevalo samo od državne strani, dočim bi oni smeli neovirano in nemoteno delati kakorkoli bi se njim zljubilo. Lepa logika, kaj ne? Da se pa cerkev vmešava v državne zadeve, ki njo nič ne tičejo, izpričujejo njeni zastopniki duhovniki, ki se politično udelejujejo in so se dali izvoliti poslancem v skupštino. Kaj se to pravi, ali ni to vmešavanje cerkvenih zastopnikov v čisto prosvetne brige za katere niso oni poklicani. Saj meni ni nič o tem znano, da bi bili naš Gospod kedaj pooblastil svoje apostole in učence za take zadeve, zato pa je obstojal v njegovem času takozvani stan »farizejev in pismarjev«, kateri so bili zastopniki judovske postave ter so poznali vse verske predpise in judovske postave; bili so torej pravniki in bogoslovci ob enem (bogoslovci pravim ne pa duhovniki); da so bili takrat celo bogoslovci ob enem tudi pravniki se

da iz tega sklepati, da je bila božja postava ob enem tudi državna, da je bilo izraelsko ljudstvo izvoljeno Božje ljudstvo, kar se ne more o današnjem krščanstvu več trditi, dokler stoji stvari tako. Torej duhovniki predstavitelji cerkvene sretnje, se očitno vmešavajo v notranje državne zadeve in politiko. Gospod dr. Korošec naj torej blagovoli razvozljati to protislovje, skladno s pregovorom: karkoli nočeš, da drugi tebi ne storijo, tudi ti drugim ne stori. Pa ne samo to, niso bili zadovoljni s tem, šli so še bolj daleč, tisto politiko, ki jih prav nič ne zadeva, so ponesli v svetišče, tako daleč so se ti ljudje spozabili nad Kristusovim navodilom, da naj bodo v spravo in mir ljudem, so s svojo brezobzirno hujskarijo spravili in primorali ponekod vernike (kakor sem čul) k očitnemu zgražanju, ugovorom in zapuščanjem cerkva. Sedaj si upa dr. Korošec zahtevati, naj se država ne vmešava v cerkvene zadeve. O! ironija. Zares daleč so ti pastirji zabredli, da so morali državniki prereševati o takozvanem kanceliparagrafu. Če pa hoče na vsak način dr. Korošec biti v kaki skupščini, pa naj odloži svojo duhovno haljo in talar, nihče mu to ne brani, potem je lahko poslanec. Naj gospod dr. Korošec nikar ne zamenja državni zbor s kakim cerkvenim zborom ali synodo, kajti tukaj, kjer se gre za določanje verskih nauk, akslomov in dogem, je na mestu, ne pa v kakem »parlamentu«. Toliko njemu v pojasnilo. Ker se nisem utegnil zglasiti k besedi, podam moje misli tem potom pismeno.

(Konec prih.)

ob ves vpliv. To hočejo radikalni v prvi vrsti preprečiti s tem, da osnujejo srbsko samostojno kmetjsko stranko. V zemljoradniški stranki so vsi kmeti, Srbi, Hrvati in Muslimani in zaradi tega postaja ta stranka nevarna. Če se pa radikalom posreči, da ustanovijo samostojno srbsko kmetjsko stranko, se bodo Srbi od skupnih kmetov ločili; no in potem se bo našel tudi še kak Hrvat, ki bo ustvaril hrvatsko kmetjsko stranko in kmeti se bodo lepo med seboj topli in gospodje bogataši in veleposestniki bodo dobili vso moč in se bodo lepo brezskrbno smejali. Tako delajo buržuaske stranke politiko.

Občinski mandati Radičeve stranke v Zagrebu uničeni.

Na temelju predloženega zapisnika zadnje občinske seje v Zagrebu je vlada uničila občinske mandate občinskih svetnikov Stjepana Radića in Đuro Martinca in sicer z ozirom na izjavo omenjenih, da kot republikanci nočejo položiti prislege in da ne priznavajo sedanjega vladarja.

Pomočnik ministra in goljufa.

V Bosanski Krupi so zaprli inženirja Bela Šoltesa, ki je gradil železniško progo Bosaška Krupa-Bihać popolnoma samostojno in brez vsake kontrole. V zaporu so našli pri njemu pismo, naslovljeno na pomočnika ministra saobraćaja inženirja Sabo Jelića, v katerem piše Jeliću »rešite me«. Interesantno je, da so opozarjali merodajni faktorji že prej Jelića, da naj temu človeku nikar ne poveri gradbo proge, toda Jelić je poveril Šoltesa kar na svojo roko. Radovedni smo, kaj bode ukrenila vlada proti temu čednemu pomočniku ministra saobraćaja, ki je bil obenem tudi pomočnik goljufa.

Kako mislijo o demokratih v Beogradu.

Zanimivo je, kako piše o demokratski stranki »Beogradski Dnevnik« z dne 28. maja t. l. Ta list je jako naklonjen demokratski stranki in ravno zaradi tega je njegova izjava tembolj zanimiva.

»Beogradski Dnevnik« opisuje nasprotnosti nekdanjih srbskih naprednjakov in samostalcev ter hrvatskih liberalcev in demokratov in nadaljuje: *Te nasprotnosti v demokratski stranki delajo stranko za vsako resno akcijo nesposobno; demokratska stranka ne more biti reakcionarna — kakor bi to mogla biti radikalna — pa tudi ne more biti svobodomiseln; demokratska stranka boleha na politični paralizi. Oni, ki je to stranko ustanovil, je napravil javni morali jako grdo uslugo. On je zjedini v eno celoto najbolj nazadnjaške in najbolj napredne elemente v državi.*

Tej »fotografiji« naših demokratov nimamo ničesar pristaviti.

Višek korupcije.

Beograjske »Novosti« poročajo pod naslovom »Korupcija« o najnovšem korupcijskem škandalu, ki so ga zakrivali demokrati. Prišli smo do kraja, dalje se ne more, pišejo »Novosti«.

Iz Bulgarije je dospela živina, ki jo je morala dati Bulgarija Srbiji kot odškodnino za ono živino, ki so jo Bulgari pokradli in uničili Srbom za časa vojne, ko so imeli Srbijo zasedeno. Vsakdo bi mislil, da bode dala vlada to živino po nizki ceni onim revčezem, ki so jim Bulgari uničili vse in ki danes nimajo živine, to so mali, siromašni kmeti. Toda kdor bi tako mislil, ta naših demokratov ne pozna. Demokratski finančni minister je izdal ukaz, da se sme prodati ta živina samo onemu, ki kupi najmanj 50 kosov.

Toda kdo more dandanes kupiti naenkrat 50 kosov živine. Mali posestnik ne. Kdo more preživljati 50 kosov živine. Mali in revni kmet ne.

Ta živina bo prišla torej v roke bogatašem in verižnikom in ti bodo potem prodajali to živino za drag denar malim in revnim posestnikom. Toda ti bogataši in verižniki so prijatelji gospoda ministra.

Reveži, glejte, taka je socialna politika vlade in parlamenta, katere ste vi, pa ne verižniki, izvolili, da vam oderejo poslednji kos kože.

Svetovni pregled.

MALA AZIJA.

(Grško-turška vojna. — Nova orientacija angleške politike.)

Grško-turška vojna v Mali Aziji traja dalje. Le malokaj se poroča o tej vojni. Navadno nam poročajo le kratki brzobjavi, da so bili Grki zopet enkrat tepeni in da Turki na vseh frontah napredujejo. Tu in sem pošljejo tudi Grki kako vest v svet, da so nabili Turke. Že iz prejšnjih vojn je znano, da ni veliko verjeti niti turškim, niti grškim poročilom.

Da bi bila to nenavadna vojska med dvema državama tam daleč v Aziji bi nas ne zanimalo toliko, toda opetovano smo čitateljem poročali, da gre v tej vojni vse za kaj drugega kakor za interese med dvema državama. Grki zasledujejo s to vojno čisto gotovo lastne imperijalistične interese. Lastne interese zasledujejo tudi Turki. Toda ti lastni interesi Turkov so tako dalekosežni, da znajo, ako bi se jim posrečili, spraviti svet iz ravnotežja. — Turki poraženi tolikokrat, nazadnje v svetovni vojni, so zgubili seveda veliko zemlje, reči moremo, da je bila njih država uničena. Kljub temu se Turki niso vdali in se tudi ne mislijo vdati. Turkov je veliko na svetu in čudno bi se njim zdelo, da bi ne imeli svoje velike države. Turki prištevajo med svoje ljudi vse one narode, ki imajo turško vero, neglede na to, da se drugače jezikovno ne morejo med seboj razumeti.

Pripadniki turške ali mohamedanske vere živijo od Carigrada po celi Mali Aziji do mej vzhodne Indije v Palestini, Arabiji in po celi severno afriškanski obali. In vsi ti Turki so večinoma pod tujimi gospodstvom bodisi angleškim, francoskim ali laškim, le v Mali Aziji imajo svojo državo.

Težnja Turkov v Mali Aziji gre za tem, ujediniti vse narode, ki imajo turško vero v eno samo veliko turško državo.

Ruski boljševiki hočejo preobrniti svet, napraviti veliko revolucijo in Turki, ki mislijo da bi tedaj ko zbruhne svetovna revolucija imeli priliko dobiti svojo državo so se zvezali z boljševiki. Tako imata vsak svoje interese Turki in komunisti,

radi tega so se našli in sklenili so zvezo. S to zvezo pa postaja Turčija nevarna, ker njej se ne gre zato, da vzame Grkom malo zemlje, njej se gre za to da dobi v svojo oblast vso zemljo, kjer prebivajo pripadniki turške vere.

Ta turška opasnost mora biti že precej velika, ker se je Anglija čutila primorano, da podpre Grke. Kakor znano je odpovedala Anglija svoje prijateljstvo Grčiji, ker je Grčija poklicala nazaj kralja Konstatina. Sedaj pa je Angleška naenkrat pozabila svojo mržnjo do Grčije. Iz Londona prihaja vest, da sta Anglija in Francija sklenili podpreti Grčijo, da se napravi red v Mali Aziji. Seveda ta sklep ne izvira iz ljubezni do Grčije, temveč izvira ta sklep iz bojazni za angleško in francosko posest v Aziji in Afriki. Anglija in Francija si mislita, sedaj je še mogoče zadušiti turško gibanje, bogzna ako še bode mogoče pozneje. In iz tega razloga se bode podpirala Grčija od strani Anglije in Francije.

RUSIJA.

(Strašno nasilje boljševikov.)

Inozemsko zastopstvo ruske socialistične delavske stranke razpošilja oklic, v katerem opisuje strašno nasilstvo boljševikov napram članom ruske socialistične delavske stranke.

Zopet vlada nasilje v boljševiški Rusiji. Delavske in kmetjske mase, kojih zaupanje do boljševiške diktature vedno bolj gineva, zahtevajo proste volitve v sovjete, podrejenost vlade sovjetom — nakratko, uresničenje sovjetske ustave, ki še tekom vseh treh let ni bila niti en dan veljavna.

Boljševiška vlada, ki zatire vsaki, tudi najmirnejši pojav delavstva je započela proti socialistom novo uničevalno križarsko vojno. Ječe so napolnjene in neverjetno kruto je trpinčenje onih ubogih delavcev, kateri pridejo v pest boljševikom. Veliko jih postrelijo, veliko jih mučijo do smrti. Vlačijo jih iz ene ječe v drugo, tako da družina nikdar ne ve, kje da je njen reditelj.

Lenin, ki je prodal komunizem zunanjemu in notranjemu kapitalizmu in raznim špekulantom se boji

Somišljeniki! Prispevajte za fiskovni sklad!

Po svetu.

Poročil se je radi stanovanja. Pred nekim dunajskim sodiščem je bila te dni jako zanimiva zakonska ločitev. Dunajčan F. bi bil rad imel lepo stanovanje, iskal je in iskal in naposled prišel na misel, da bi prišel najprej do svojega cilja, ako bi se poročil. V to svrhu se je seznanil z lepo, veselo dunajsko udovico in kmalu je bila poroka. Toda mož je imel stanovanje rajši kakor ženo.

Ker je mož hotel uživati le udobnosti stanovanja, s tem seveda ni bila zadovoljna žena. Ker pa ni bila zadovoljna, se je hotela zabavati na svojo roko. Seznanila se je z nekim Francozom, ljubezen se je vnela in z eno besedo bili so lepi časi. Med tem časom pa je možček lepo mrno sedel v udobnem domačem stanovanju čital knjige in se zanimal za literaturo. Ženkica in Francoz pa sta si »spogala« ljubezen in prišlo je celo tako daleč, da sta se hotela poročiti. Uganka je, kako sta se razumevala, kajti ona ni znala besedice francoski in on ne besedice nemški. Da sta si mogla povedati, da je ljubezen tako vroča, da jo je na vsak način treba kronati s poroko, v to svrhu sta morala najeti tolmača.

Toda take stvari so za zaljubljene ljudi malenkost. Ko je tolmač povedal Francozu, da ga hoče ženska za moža, je bil Francoz zadovoljen in ženska je šla na sodnijo in vložila je tožbo, da naj jo sodnija reši njenega moža, ki se je namesto v njo, zaljubil v stanovanje.

Sodnik je končno sprevidel, da

zakon, v katerem mož ljubi mesto žene, stanovanje, ne sme biti večer in ker je ženka pri sodniji tudi povedala, da bi prišel rad v stanovanje en drugi mož, ki že komaj čaka, kedaj bode srčkal v stanovanju ženko, je možček uvidel, da je on odveč in se je udal v usodo, ter privolil v ločitev zakona.

Danes je mož, ki je ljubil stanovanje brez stanovanja in brez žene.

Ločitev zakonov na Angleškem. Še vedno imajo angeške sodnije polno dela, da ločijo v vojnem času lahkomišljeno sklenjene zakone. Pa tud pred vojno sklenjeni zakoni ne držijo nič preveč, kajti dolgoletna ločitev moža od žene med vojno je ustvarila med zakonskimi tako razpoloženje, da hočeta biti tako mož, kakor žena prosta. V nekaterih dneh je tak naval pri sodniji, da morajo sodniki, ako hočejo biti gotovi, ločiti kar po več parov na enkrat. Predzadnje soboto je bilo v Londonu pred zakonskim sodiščem 120 zakonskih parov, ki so se hoteli ločiti. 5 sodnikov je ločilo v 3 h 92 zakonov. V posameznih slučajih je bila sodba hitra, ker se toženi zakonski del ni zagovarjal. Ljudje hočejo enostavno hitro narazen in nimajo časa, da bi se bavili s takimi malenkostmi, kakor je vprašanje kdo je kriv, da se zakon loči. V nekaterih slučajih ni bilo navzočih odvetnikov in so se ti slučajji preložili na drugi čas. Najhitreje je delal že iz več senzacijskih procesov znani sodnik Hordge, ki je opustil vsako vprašanje, ki bi znalo biti odveč, samo da je rešil vse sodbe hitro. Tako se je zgodilo bivšemu vojaku, da se je izrekla ločitev njegovega

zakona predno je on odprl usta. Njegov odvetnik je stavil predlog, da je bil mož od l. 1914 pri vojakah, bil trikrat ranjen in štiri leta ni videl njegove žene. Ona pa je živela med tem časom z drugim, on pa zahteva ločitev in jeroba za otroke. Sodnik je samo rekel: »Yes«. In odvetnik je vzel svojega klijenta pod pazduho, ga spremil iz sodne dvorane in mu rekel: »Vi ste tožbo dobili«.

Turki se morajo poročiti. V turškem parlamentu v Angori je bil vloženi zakonski načrt, po katerem je predvideno, da se turško prebivalstvo izdatno pomnoži. Zakon je naperjen v prvi vrsti proti samcem. Moški, ki so stari nad 25 let, se bodo morali oženiti. Kdor se ne oženi, mora oddati četrtnino svojega premoženja državi, ki ga bode naložila v poljedelski banki, v svrhu, da se da to premoženje tistim poljedelcem, ki bi se radi poročili, pa se radi revščine ne morejo, da jim bode mogoče se oženiti. V državni službi ne sme biti nihče nastavljen, ako ni oženjen.

Poročenim osebam se bode pomagalo na ta način, da se jim dodeli zemlja, dovoljujejo posojila in da bode država pripomogla k vzgoji otrok. Samcem se bode skušalo otežkočiti življenje s tem, da se jih bode obsodilo k težkim delom.

Zakonske može pa bodo sodnije, ako so kaj zakrivali, jako ljudomilo sodile. Gledalo se bode, da se bode omogočilo možem tudi pod 50 letom, da si vzamejo več žen. Mnogoženstvo je sicer na Turškem že davno dovoljeno, toda drage življenske razmere so zakrivilo, da si vzame danes Turk samo eno ženo. Sedaj

pa bode vlada skušala, da bode z raznimi pripomočki dala Turkom korajžo, da si vzamejo zopet po več žen.

Po 16 letih poročil zopet svojo ločeno ženo. V državi Massachusetts je poročil neki Lindsay svojo ženo, s katero se je pred 16 leti ločil. Ona se je po ločitvi omožila, sedaj pa je njej mož umrl in je šla kot vdova drugega moža zopet k svojemu prvemu možu.

Restavracija za poslance. Francoski poslanci so srečni ljudje, tudi laškimi poslancem ničesar ne manjka. Za svoje poslance se brigata Francija in Italija veliko bolj, kakor se poslanci brigajo za domovino. Oni imajo vse udobnosti. Italijanski poslanci imajo razen restavracije na Montecitorio tudi sobe, v katerih morejo prenočevati, ako ne najdejo stanovanja. Pa francoski poslanci niso nič manj srečni. Sedaj so dobili tudi oni restavracijo v parlamentu. Uredil jo je Duval, veliki Duval, mojster kuhinjske umetnosti. Pred kratkim so jo otvorili. To je bila prava premijera. Svečan čin, veliki dogodek. Že prej so se radovali poslanci, si pomežikovali z očesi, požirali sline in govorili: Krasen dan, najvažnejši dogodek, Duval je že uredil našo restavracijo. Atmosfera je bila svečana in Duval je prišel sam, da prisostvuje velevažnemu činu, prvemu obedu narodnih očetov. Skrbno je pazil na vse. Poslanci so bili zadovoljni. Obed je bil odličen in po ceni. Gospoda se najé za 7 frankov. Mala čaša Anjou-vina stane 1.70 frankov. A demi bouteille Chablia 2.50 fr. Ceno in okusno. In to vse po sistemu Duval.

onih svojih pristašev, ki še verujejo v komunizem. In da bi odvrnil te ljudi od sebe jih je nahujskal proti socializem, da bi ne opazili kakšno politiko je začel Lenin.

(*Boljševiki zbirajo vojsko.*)

Medtem ko so boljševiki prav vedno zatajevali, da ni res, da zbirajo velike vojaške mase; priznajo sedaj odkrito, da imajo veliko vojaštva zbranega. Pravijo, da potrebujejo to vojaštvo za velike pomladanske vaje. Bodemo videli.

TURČIJA.

(*Turki morijo kristjane.*)

V Trapezuntu ob Črnem morju v Mali Aziji so izvršili Turki strašno klanje nad tamkajšnjimi kristjani. Po napadu je ležalo na kupe razmesarjenih kristjanov po ulicah. Banke in trgovine, ki so bile v rokah kristjanov, pa so Turki popolnoma oropali.

ITALIJA.

(*Stavka državnih nameščencev General Segre.*)

Italijanski državni nameščenci so zahtevali od vlade povišanje draginskih doklad. Zahtevali so, da se poviša draginska doklada vsakemu nameščencu za 200 lir mesečno. Italijanska vlada je to zahtevo odklonila in državni uslužbenci so začeli stavkati. Škoda, ki jo trpi država zaradi stavke, je ogromna. Ministrski svet je sklenil odredbe proti stavki, sklicujoč se na člen 43 uradniške pragmatike. Po tem členu se odpuste uradniki, ki zapuste svoj urad ali vrše svojo službo v škodo uradu. Kot posredovalci so se sedaj oglašili nekateri poslanci, ki svetujejo rešitev vprašanja na ta način, da bi se uradniki vrnili takoj na delo, vlada pa bi se obvezala predložiti zbornici že naznanjene priboljške in rešiti zadevo najhitreje.

Pred kratkim časom je bil v Italiji zaprt tudi nam Slovincem dobro znani in skrajno krivični italijanski general Segre. Ta general je bil po preobratu kot laški in antantni vojaški zastopnik na Dunaju. Mož je ta

čas, ki je bil na Dunaju, porabil zato, da je verižil in goljufal, kar se je dalo. V kakem obsegu je mogel verižiti, nam priča denar, ki ga je naložil samo pri eni dunajski banki, pri Wiener Bankverein.

Dne 24. maja 1919 je vložil v to banko deset milijonov starih kron.

Dne 31. maja 1919 je vložil v to banko pet milijonov starih kron.

Ta denar je vložil, kakor že rečeno, samo pri eni banki. Koliko denarja je naložil pri drugih in pri kakih bankah, tega se ne ve.

Lep in pošten general, kaj ne?

Da ni verižil in goljufal sam, je umevno, domneva se, da je bilo udeleženi več »višjih« glav. Ako ne bodo »zatušali« čelo zadevo, znajo priti še čedne stvari na dan.

EGIPT.

(*Nemiri in vzrok nemirov.*)

V zadnjem času so bili v Egiptu precejšnji nemiri. Kot vzrok nemirov so razglasili Angleži, v kojih oblasti se Egipt nahaja, sovraštvo egipčanskih Mohamedancev do v Egiptu živečih Grkov.

Sedaj pa razlaga v rimskih listih dr. Abdul Hamid Said prave vzroke nemirov v Egiptu. Res je, pravi dr. Abdul Hamid Said, da so egipčanski Mohamedanci jezni na v Egiptu živeče Grke in to zaradi vojne, ki jo vodi Grčija proti Turčiji v Mali Aziji. Toda ta jeza je le povod nemirov nikakor pa ne vzrok. Vzroke nemirov pa je iskati v zatiranju narodne časti Egipčanov od strani Angležev. Dalje pravi dr. Abdul Hamid Said, da se slabšajo v Egiptu gospodarske razmere od dne do dne, ker izzemajo Angleži Egipt do skrajne meje.

KITAJSKA.

(*Nar. Kitajskem hočejo vpostaviti zopet monarhijo.*)

Pred nekaj leti je postala Kitajska republika. Sedaj pa prihajajo vesti, da hočejo imeti Kitajci zopet cesarja, ali pa hoče kdo postati cesar. Svet je okrogel in se vedno suče.

Slovenija.

Vuzenica. 27. m. m. je pobila toča nekaterim posestnikom, posebno malim ozimino in jaro rž popolnoma. Je to velika nesreča posebno za male posestnike, katerim tudi dosedaj ni dobro šlo.

Vuzenica. Volitev župana. Socialni demokrati so hoteli imeti rdečega župana v osebi, ki poseduje razen velike kmetije še mlin in žago. Čudno, glasov pa svojemu kandidatu niso dali, kljub temu, da je volila NSS dvakrat svojega kandidata in šele pri tretji volitvi dala svoje glasove slovenskemu kmetu brez žage in mlina. Pri volitvi podžupana je bilo oddanih enako število glasov za NSS in SKS in je potem odločil žreb nam v škodo. To pa se je zgodilo raditega, ker so naši socialni demokrati rajši glasovali za zastopnike veleposestnikov, kakor za slovenske male posestnike in delavce. (Mislimo, da bodo naši tovariši po deželi prav kmalu spoznali, da socialni demokrati sicer govorijo, da so za male ljudi, toda delajo pa vedno za bogataše in veleposestnike. Sodite socialnedemokrate po njihovem delu. Op. ur.)

Vuzenica. Naši socialnedemokrati v prvi luči. Naši socialnedemokrati so enkrat pokazali kaj so. 26. m. m. so pokazali svojo pravo barvo. Na predvečer tega dne so razobesili trški Slovenci v lipi trobojnico. Ko so videli socialnedemokrati drugi dan zjutraj vihrati raz lipe slovensko trobojnico, so kar besneli. Slišale so se tudi besede: »Der Fetzen muss oba«. Grozili so, da bodo s to »coto« že pomedli. Fantek, ki se je s svojo materjo javno na cesti pretepal, je grozil, da bode pretepel dotičnega, ki je zastavo razobesil. Drugi so zmerjali po gostilnah, tretji zopet so proročevali, da bode v 2-3 mesecih že vse drugače, ker bode plebiscit in

pridejo naši kraji pod Avstrijo. In socialnedemokrat dr. Korun je rekel v Beogradu, da so Nemci v Sloveniji zatirani. Ali je večja laž mogoča? Nam je to prav, mi sedaj vidimo, da so naši socialnedemokrati zagrizeni Nemci. »Napreju« bi mi prav resno svetovali, da naj sname laž z naslova in naj nikar ne farba ljudi, da je glasilo jugoslovanske socialnedemokratske stranke, bolje in resnici odgovarjajoče je, da napiše, da je glasilo Nemcev in Nemčurjev Jugoslavije. Našim črnorednim in črnožoltim socialnim demokratom pa povemo, da je naše potrpežljivosti konec. Jugoslavija je naša država in to državo bomo branili mi.

Ptuj. Uzorno mestno gospodarstvo! Ze opetovano je ob raznih prilikah kritizirala »Nova Pravda« mestno gospodarstvo ptujsko. Evo, še ena sličica! Na mestnem magistratu naročajo premog na debelo za prebivalstvo mesta. Zgodi se pa, da pride po več vagonov premoga, katerega pa mestna občina ne more rešiti na kolodvoru, ker so mestne blagajne prazne. Vagoni natovorjeni s premogom, tedaj čakajo na kolodvoru odrešenja. Stojnine se plača za vagon dinar za uro, to je 24 dinarjev dnevno. Vsak si lahko sam izračuna, koliko denarja izmeče občina na ta način samo za stojnino. Plača to seveda prebivalstvo, ker mora dražje premog plačevati. — Mnenja smo, da potrebuje občina nujno kredita, da bo svoji nalogi kos. Ako ne bo imela zaslombe v kaki banki, je bolje, da opusti vse ekstravagance, vsako naročanje premoga in drugega, ker je to itak le na škodo prebivalstva. Pa zakaj bi kritizirali, saj je bil dosedaj doktor župan, ki je baje za ta posel najsposobnejši!

Tedenske novice.

Ptuj. Lekarnar Berbalk v Ptujju je odpovedal magistru farmacije P. službo, ker si je drznil prositi za koncesijo lekrne. Vzel je v službo zagrizenega Nemca, ki baje nima niti potrebnih izpitov. Tudi kos nemške predrznosti!

Potreba soli v posameznih pokrajinah Jugoslavije je približno sledeča: Srbija 45.800 ton, Hrvatska in Slavonija 27.100 ton, Bosna in Hercegovina 29.300 ton, Vojvodina 13 tisoč 400 ton, Slovenija 12.700 ton, Dalmacija 6200 ton in Črna gora 2400 ton.

Konec šolskega leta na srednjih šolah v Sloveniji bo letos 28. junija. Spričevala se bodo razposlala dijakom po pošti. Prosvetna uprava namerava določiti kot začetek novega šolskega leta 10. september.

Od strele zadet. Na Humu pri Ormožu je strela zadela nekega fanta, ki se je pred nevihto zatekel pod vrbo. Našli so ga pod raztreljenim drevesom mrtvega.

Glavni dobitek razredne loterije. Dogodek dneva je veliki dobitek razredne loterije v znesku 600.000 dinarjev, katerega je zadela srečka 92.742. Srečna lastnica te srečke je naša v Sarajevu živeča rojakinja gospa Steinmetzova. Veliki »loz«, na katerega so premnogi čvrsto upali, je našel svojo adresu.

Dragi policijski zapor! Policijski zapor v justični palači v Ljubljani so dan za dnem nabiti in prenapolnjeni. Ti zapor pa državo stanejo tudi znatne zneske. Samo v maju so za te zapore izdali nad 11.000 kron.

Tihotapstvo s saharinom. Na mariborskem kolodvoru je odkril finančni kontrolni organ Jordan zvito tihotapstvo s saharinom. Prišla je neka ženska, revno oblečena, z otrokom v naročju in malo opravo, kakor da se seli. Jordan je po izvršeni preiskavi še enkrat formalno pogledal na dno kovčka, kjer je zasail skrit saharin. Nato je pregledal še opravo in končno našel v okvirjih velikih slik ovoje z večjo množino saharina.

Velika tavina na Vodnikovem trgu v Ljubljani. V Ljubljani se je na Vodnikovem trgu pojavila starejša ženščina, ki zelo rada sega po tuji htorbicah. Soprogi bančnega ravnatelja A. P. je izmaknila usnjato torbico, v kateri je bilo 480 jK in 250 čslk ter zapestnico z udelanimi safirji, vredno 10.000 K. Ženska je izginila.

Velika tatvina v vlaku. Na progi Trbiž-Kranj je bila izvršena velika tatvina med vožnjo v vlaku. Mehaničnik Alfred Wehrmann, Dunajčan, se je vozil v kupeju v družbi nekega nepoznanega človeka. Med vožnjo je trdo zaspal. To priliko je porabil neznanec in mu pred Kranjem odnesel iz kupeja kovček, v katerem je bilo 15.000 ital. lir, mnogo fine obleke, perila in več parov čevljev. Škodo ceni Dunajčan na pol milijona avstrijskih kron.

Med vožnjo okraden. Med vožnjo iz Ljubljane v Palicano je bil okraden v vlaku ameriški državljani Avgust Kollander. Neznani tat mu je odnesel ameriški potni list in 500 ital. lir.

Zagorje ob Savi. Iz našega kraja se izvaža najboljša živina v druge države, a za nas ostaneje le — stare krave. Čudno je, da je dala vlada Tomažu Koprivcu dovoljenje za trgovino z živino, ko je bila vendar občina zoper to — kakor pravijo odborniki, ki so bili pri dotični seji. Koprivcu ima mnogo pomočnikov, ki izsledijo zadnjega volička in ga potem iztirajo iz Jugoslavije — akoravno ni nič zakrivil. — Meso nam podražujejo kar vsakih 14 dni. Sedaj plačujemo meso od starih krav po 34 K za kg. Nekteri mesarji ga prodajajo tudi dražje, po 36 K. — Kralji pečejo naši peki tak, da je sramota. Tudi po trgovinah ni vse tako kakor bi moralo biti, prodaja se večkrat pokvarjeno blago. In za vse to se nihče ne zmeni. Ljudstvo trpi, zabavlja — in mirna Sava! — Kaj pa

oblasti? Ali je v redu, da se živina izvaža iz kraja, proti volji občinskih zastopnikov, ali je v redu, da se meso vsakih 14 dni podraži, ali ni nobene kontrole pri pekih in trgovcih? To so razmere, ki ljudstvo puntajo, ki izpodkopavajo oblastveno avtoriteto. Če pa kdo piše resnico, z namenom da bi se kaj zboljšalo, potem pa vpije ves Izrael: »Ubijte ga!« mesto, da bi si trkali na prsa, ter rekli: »O me aculpa«. Ako to nič ne zaleže, prišli bomo še.

Govor posl. Brandnerja v konstituciji.

O državnih pravicah in narodnih manjšinah.

Gospodje narodni poslanci! Drugi oddelek ustavnega načrta, ki govori o osnovnih pravicah in dolžnostih državljanov, je brezdvomno eden najvažnejših oddelkov ustave. Razvoj držav je odvisen v veliki, lahko rečem v največji meri od tega oddelka, ki na eni strani daje državljanom pravice, na drugi strani jim pa nalaga, kar je naravno in potrebno, tudi dolžnosti. Jaz obžalujem, da ustavni odbor ni polagal prevelike važnosti na ta oddelek, ker bi drugače dal državljanom veliko več pravic. Ako vestno pregledamo posamezne člene tega oddelka, vidimo, da se ni nastopilo v obrambo državljanov proti krivičnemu in samovoljnemu postopanju vlade, kar bi moral biti pravzaprav namen ustave, marveč v obrambo vlade.

Gospodje! Kdor dandanes tako dela, ta je prespal vojno. Kdor danandanes nastopa proti svobodščini in proti demokraciji v javnem življenju, ta je pozabil, da so se zrušile vse absolutistične vlade in vse države, ki so bazirale na policijski kanti.

Na tem mestu so govorniki Srbijanci poudarjali, da je ta ustava mnogo slabša, nego je bila prejšnja srbska ustava. (Tako je!) Jaz, gospodje, se temu ne čudim. Ako se povprašujemo po vzrokih, jih moremo najti edino v tem, da si hoče sedanja vlada baš na podlagi tegale oddelka, na podlagi te ustave utrditi svoje stališče. Edino tako si moremo razlagati, da je sedanji ustavni načrt, kakor priznavajo sami bratje Srbi, slabši nego je bila prejšnja srbska ustava.

Jaz Vam bom dokazal, gospodje, da Vam ne delam krivice. V členu 21., ki govori o državljanstvih dolžnostih, je precizno povedano in izraženo, kake so dolžnosti državljanov. V členih pa, v katerih se govori o pravicah državljanov, se pa daje pravica in svoboda samo v početku vsakega člena, v vseh nadaljnjih stavkih se pa ta svoboda popolnoma negira ali pa v najboljšem slučaju omejuje. Gospodje! Ti členi izgledajo kakor lepo jabolko, ki je od znotraj gnilo. (Ugovori: Čuje se: »No, no!«) Dokazi so vendar na rllani. V duhu členov 5., 10., 11. in 13. lahko svobodne državljane zapirate, gonite iz kraja v kraj, vlomite v njih stanovanja, delate preiskave, zabranjete svobodno izražanje misli s tiskom in z besedo. Kaj se to pravi, vemo najbolje mi, ki smo bili v avstrijskem robstvu, in ki smo trpeli pod Avstrijo. Zato Vas prosimo, da nam prizanesete in da nam ne jemljete najdragocenejšega zaklada: svobode.

Četrti člen lepo govori o pravicah državljanov, da so vsi državljani pred zakonom enaki. Gospodje! Na tem mestu se je povdarjalo in jaz ponovno povdarjam, da toliko časa, dokler obstoja ekonomsko robstvo, ne more biti govora o politični enakosti pred zakonom. To je resnica. Zato bo treba pri bodočem oddelku o socialno-ekonomskih odredbah velikih korektur, ako hočemo, da bo vsaj nekoliko resnice v tem členu.

Največja pogreška pa je, da žene niso enake pred zakonom, tiste žene, ki so toliko trpele med vojsko in katerim so priznali pravice v vseh demokratičnih modernih državah. Danes, to je treba priznati, je položaj ženske drugačen, nego je bil v prejšnjih časih. Danes je vsled izpremenjenih razmer žena primorana, da dela, da gre v pisarno, v tovarno itd. Tudi ona mora imeti zaradi tega zastopstvo. Imeti mora prav tako kakor moški pravico, da na merodajnih mestih zastopa svoje koristi. Ako že iz strankarskih interesov ne marate priznati ženi volilne pravice, toliko ji pa vendar morate priznati, da ima enako pravo z moškimi vsaj v ostalem, da ima enako pravico pred zakonom. Tako kruti pač ne smete biti, da bi ženi celo to odrekli.

Trditve v enakosti pred zakonom je smešna, ako na drugi strani določite, da postojajo za ministre posebna sodišča, poslanec dr. Momčilo Ivanič: »Tako je!« Isto je s tituli. Dokler imamo ministre na razpoloženju, ministre brez portfelja, takozvane sinekure, toliko časa ne morete trdit, da ni titulov in da smo v resnici vsi enaki.

Govornik govori nato za osebno svobodo, za nedotakljivost stanovanj, razen če so policijski organi poklicani na pomoč. Izjavlja se proti smrtni kazni in nadaljuje: Mnogo se je govorilo, gospodje, o kanceparagrafu. Posebno moji tovariši iz Slovenije polagajo na kanceparagraf največjo važnost. Jaz moram tu s svojega stališča reči, da je bila res pravzaprav iz-

zvana stranka samostojnih kmetov na deželi, ki je bila prva za to, da se uvede kancelparagraf in da se nastopi proti temu, da se vera izrablja v politične namene. Toda reči pa moram tudi, da bi se moralo istotako postopati tudi v uradih. Ako država vsled tega ker dobivajo duhovniki od nje plačo, kontrolira duhovščino, bi se moralo izvajati isto tudi pri uradništvu, ki izrablja čestokrat svoj položaj v strankarske namene. Enaka praksa za vse, kakor za duhovnike, tako za uradnike! (Ploskanje.) Resnica je, da ima država pravico, da kontrolira duhovnike, ako država duhovščino plačuje. Isto pa moramo zahtevati tudi pri uradnikih, isto moramo zahtevati pri privatnih podjetnikih. Tudi tam imamo slučajne, da pritiskajo kapitalisti na uslužbenca in omejujejo njihovo svobodno voljo. Kadar pridejo volitve, nastopajo celo s terorjem proti njim. Enaka pravica za vse! Kakor za duhovnike, tako tudi za ostale!

Reklo se je od strani Slovenske ljudske stranke: ako se uvede kancelparagraf, se bo s tem le koristilo slovenski ljudski stranki, koristilo klerikalizmu, ker se bodo s tem ustvarjali nekaki „veliki ljudje“. Če je to resnica, potem se čudim, zakaj gospodje iz jug. kluba tako nastopajo proti kancelparagrafu. (Ploskanje v centru. — Poslanec Škulj: „Zato, ker ne pustimo, da bi se cerkvi kratila svoboda.“) V interesu cerkve je, ako se v cerkvi ne govori nič drugega kakor to, kar predpisuje sveto pismo. (Poslanec Škulj: „Cerkev odloča o tem, kar je umestno v cerkvi govoriti.“) Gospodje! V interesu cerkve bi bilo, ako bi se vi popolnoma izognili politiki. (Odobranje v centru.) S tem vi koristite veri, koristite cerkvi. Seveda s tem ne koristite stranki. Gospod dr. Gosar je trdil v svojem govoru, da ima država samo v slučaju, ako bi duhovščina nastopila proti državi, pravico, da nastopa proti njej. Kaj se to pravi? Da se lahko nastopa proti strankam tudi v interesu vere in ne v interesu cerkve. Prosim, Vi nastopate, proti nasprotni stranki, ker Vam škoduje. V smislu Vaših naukov bi pa vi morali ljubiti ne samo svojega bližnjega, ampak tudi svojega neprijatelja. (Klici: Vrlo dobro!) Jaz sem prepričan, da ni v interesu cerkve, ako se tam govori o drugih stvarih, o politiki, marveč je v interesu cerkve, ako se tam politika popolnoma izloči.

Na drugi strani pa dvomim, da bi kancelparagraf res koristil samostojnim kmetom in demokratom, kateri si hočejo s pomočjo kancelparagrafa utrditi svoje stališče in razviti svoje organizacije. (Poslanec dr. Momčilo Ivančič: „Da bi država z bogom njih patila!“) Prosim, toliko časa, dokler imajo gospodje duhovniki na razpolago spovednico, toliko časa kancelparagraf nič ne pomaga. Veliko več in veliko bolj lahko uplijejo na svoje ljudi v spovednici kakor s prižnice. Zato dvomim, da bi kancelparagraf kaj koristil, pač pa se bojim, da se ne bi razvil kulturni boj, da bi naši mladi državi zelo škodovali. (Dr. Zernjav: „Kancelparagraf ne bo nič škodoval.“) Zato je treba to vprašanje dobro premisliti, preden se kaj sklene.

Tu v Srbiji je položaj seveda drugačen. Tu se duhovniki v cerkvi ne bavijo s politikom. V Srbiji nimate klerikalizma kakor pri nas. Zato morabit težko umevate položaj v Sloveniji, ker so pač pri Vas razmere drugačne nego pri nas. Če so se poslužili samostojni kmetje in demokrati kancelparagrafa, so bili gotovo, kakor sem rekel, v neki meri v to upravičeni. Toda vprašanje je, če bodo imeli s kancelparagrafom kaj uspeha. (Medklic ministra dr. Kukovca: „Uspeh se bo dosegel.“)

Prosim, gospod minister, kar se tiče kancelparagrafa, Vam moram reči, da bomo mi svojo organizacijo razvili tudi brez kancelparagrafa. (Ploskanje.) Mi mislimo, da tisti, ki propagira zdrave ideje, zdrave misli, ne potrebuje državne pomoči. (Tako je!) Državo kličejo na pomoč samo stranke, ki se čutijo slabe. Toda stranke, ki se čutijo močne in zdrave, stranke, ki imajo zdrave ideje, odklanjajo državno pomoč. Te stranke bodo dosegle uspeh iz lastne moči. (Odobranje.) — Poslanec dr. Zernjav: „Toda cerkev jih ne sme pri tem ovirati.“ Rekel sem že, da smo tudi mi proti temu; toda gospod doktor, vprašam Vas, kako morate zabraniti spovednico? Dokler imajo duhovniki na razpolago spovednico, toliko časa je vsak kancelparagraf naravnost smešen. Če morate zabraniti agitacijo v spovednici, potem je stvar drugačna. Tega pa ni mogoče, ker s tem posegate v notranje verske zadeve. (Poslanec dr. Zernjav: „Gajna stvar je vendar prižnica.“) Videli boste, da Vam ne bo nič koristilo.

Gospodje! 13. člen, ki govori o tisku, je posebno interesanten. Mi vemo — to smo v vojski čutili — da se ideje lahko propagirajo tudi brez tiska in da je tista propaganda, ki se vrši od osebe do osebe, pravzaprav veliko bolj nevarna nego javna propaganda po tisku. Jaz sem za

popolno svobodo tiska. Poslušajte, kako govorijo o tem predmetu. Vaši zavezniki: Italijani, Francozi in Angleži. Bilo je na Koroškem. Vi predlagate tukaj v 13. členu ustavnega načrta, da se ne smejo žaliti poklavarji tujih držav. Toda na Koroškem je ob času plebiscita koroško časopisje napadalo naravnost na nesramen način Njegovo Veličanstvo Kralja Petra. Mi smo se, zavedajoč se, da smo zavezniki Italijanov, Francozov in Angležev, pritožili pri medzavezn. plebiscitni komisiji in zahtevali, da se mora ukiniti tisto nesramno pisanje proti kralju Petru. In veste, kaj so odgovorili? „Tisk je svoboden!“ Tako govorijo Angleži, Francozi in Italijani. Mi pa tu jemljemo v zaščito Anotranke vladarje, in sicer ne samo naše prijatelje, ampak tudi naše neprijatelje. Seveda se bo to prakticiralo drugače. Ne dvomim o tem, da ni bila morebiti kurtoazija vzrok, da se ni v ustavi reklo tako, kakor se je mislilo in kakor mi to določbo nameravamo prakticirati; prvi vzrok je bila servilnost. Kajti mi bomo tako prakticirali, da bomo napadali n. pr. nemškega cesarja, če se bo zopet pojavil, ali avstrijskega itd. Napadali bomo lahko tudi Ljenina. Ne bomo pa smeli napadati poglavarjev držav naših zaveznikov; italijanskega kralja, francoskega predsednika, angleškega kralja itd. Prosim Vas, to se ni zgodilo iz kurtoazije, ampak iz servilnosti do teh naših zaveznikov, katerim se imamo zahvaliti za to, da je nad pol milijona naših bratov ostalo v tujem roblstvu, tako na Primorskem kakor na Koroškem.

Gospodje! Pridem k zadnjemu odstavku, ki določa pravice narodnih manjšin. Ta odstavek je važen. Moram reči, da soglašam z njim. O tem odstavku sta govorila dr. Gosar in dr. Korun. Gospod dr. Korun je pri tej priliki naglašal, da so Nemci v Sloveniji zatirani in preganjani kakor nikdo na svetu. Smatram za svojo dolžnost, da g. dr. Korunu odgovorim, da to ne odgovarja resnici. (Poslanec dr. Milan Korun: „V specialni debati bom navedel konkretne slučaje, iz katerih se bo razvidelo, da je res kar sem trdil.“) Naglašam, da imajo Nemci v Sloveniji svoje nemške šole. Nemci so zaposleni v raznih podjetjih, Nemci lahko govorijo nemški. Nemci imajo svoje nemške časopise, Nemci se lahko razvijajo nacionalno. (Medklic poslanca dr. Koruna: „Izganjajo jih iz države!“) Prosim Vas: resnica je, da uživajo pri nas Nemci vse pravice in svobodščine. Pokazati Vam pa hočem, gospod dr. Korun, kako postopajo Nemci na Koroškem z našimi ljudmi. Tukaj imam proklamacijo, ki jo je izdala plebiscitna komisija po končanem plebiscitu. Tu so podpisani zastopnik Angležev, Francozov, Italijev, Nemške Avstrije in zastopnik kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. V tej proklamaciji stoji:

„Koncem našega dela želimo zdaj, ko oddajamo upravo avstrijski vladi, še posebno poudariti določbe mirovne pogodbe, sklenjene v St. Germainu, ki se tiče varstva manjšin, katero varstvo jamči tudi zveza narodov; ob enem pa poudarjamo tudi določbe radi pripadnosti k državi in posebno pa člen 92, ki določa, da nikdo, ki stamuje v ozemlju bivše Avstro-Ogrske monarhije, radi političnega svojega zadržanja od izbruha svetovne vojske sem ne sme biti preganjan ali zasramovan.

Avstrijska in koroška vlada ste tudi po svojih zastopnikih pri interalianski plebiscitni komisiji v javnem razglasu izjavili, da se boste tega držali; avstrijski zastopnik pa še tem potom ponavlja dano svojo besedo.“

To je v smislu senžermenske mirovne pogodbe, kjer določa čl. 63:

„Avstrija se zaveže, da bo dala vsem svojim prebivalcem brez razlike rojstva, državne pripadnosti, jezika, narodnosti ali vere popolno in celo varnost za življenje in svobodo.“

Dalje določa člen:

„Vsi avstrijski državljani so brez razlike rodu (narodnosti), jezika ali vere pred zakonom enaki in uživajo iste državljanske in politične pravice.“ Dalje govori ta člen o pravicah, ki jih morajo imeti manjšine pred sodnijo, v uradih, v šoli itd.

Vse to določa mirovna pogodba in naglašam še posebej proklamacija plebiscitne komisije.

Sedaj bom pa pokazal, kako se godi koroškim Slovencev. Tu imam list „Koroški Slovenec“, ki izhaja na Dunaju, kajti na Koroškem Nemci ne dovolijo, da bi izhajal ta list. Zato ga morajo koroški Slovenci izdajati na Dunaju s pomočjo bratov Čehov. Tu stoji:

„Danes se čujemo popolnoma zapušene: ...“

Podpredsednik Cosić: Gospodine poslaničice, po poslovniku nije dozvoljeno citati.

Poslanec Anton Brandner: Prosim, da mi dovolite to citati, ker je važno. (Poslanec dr. Laza Marković: „Neka čita, da čujemo!“)

Poslanec Anton Brandner (čita): „... Danes se čujemo popolnoma zapušene brezpravne državljane, s katerimi sme vsaka nemška baraba postopati ne-kaznovano; kakorkoli se mu ljubi. Pri nobeni oblasti ne uživajo pravne zaščite. Vse oblasti nas smatrajo za helene, kot podjarmljeni narod, ki ga je treba kot narod zatreti z vsimi mogočimi naravnimi in umetnimi sredstvi.“

Kakor divje zveri so planili po plebiscitu najeti, seveda ne najboljši elementi nad naše ljudstvo, predvsem na tiste, ki so se za časa plebiscita izpostavili za Jugoslavijo. Avstrijska vlada peščice domačih slovenskih inteligentov ni prevzela v službo in domače slovensko učiteljstvo je moralo zapustiti svojo domovino in iti s trebuhom za kruhom v Jugoslavijo. Ostalo je nekaj slovenske duhovščine in še ta je morala po veliki večini zapustiti svojo rojstno deželo. Sistematično se je hujskalo prebivalstvo proti slovenski duhovščini, da ji je ponekod ogrožalo življenje in je sama odšla vsled teh neznošnih razmer, duhovniki pa, ki so iz ljubezni do domače zemlje in do naroda prezirali grožnje, preganjanje in vse trpljenje, so bili s silo izgnani ali prestavljeni in je nemška duhovščina zasedla njihove župnije, četudi nevešča slovenskega jezika.“

Najnovejšje je pa tole:

„Pod monarhistično Avstrijo smo koroški Slovenci imeli vsaj dve svoji šoli, ki smo jih z lastnimi sredstvi zgradili in jih z lastnimi sredstvi drževali, to je narodni šoli v Sv. Jakobu v Rožu in St. Ruperta pri Velikovcu. Danes niti na teh dveh šolah ni dovoljen pouk slovenske dece v slovenskem jeziku in kljub vsem določbam senžermenske mirovne pogodbe ne moremo s sredstvi naših krvavih žuljev otvoriti teh dveh šol.“ (Medklici: „To se zove republika!“) Da, demokratska republika.

Danes-koroški Slovenci nimajo niti ene slovenske narodne šole. Vse slovensko učiteljstvo so izgnali s Koroškega v Jugoslavijo. Poleg tega na sodnijah ne sme te govoriti slovenski. Slovenci ne smete govoriti niti prijavno, kadar se vozite v tramvaju ali se nahajate v gostilni. Tudi ne smete brati slovenskih časopisov. (Dr. Milan Korun: „Podobno se godi pri nas Nemcev.“) Koroški Nemci naše ljudi tepejo, ropajo po naših posevstvih, zadržujejo našim ljudem živino, jih preganjajo in sploh postopajo z njimi kakor barbari.“ (Dr. Korun: „Vi bi radi tako delali z Nemci v Jugoslaviji.“) Pri nas imajo Nemci svoje šole, imajo na trgovinah in drugod svoje napise, lahko govorijo neovirano povsod nemški, tudi tukaj v Belgradu po kafanah jih slišite nemško govoriti. Kajti mi smo kulturni ljudje in jih pustimo na miru. Zato tembolj protestiramo proti temu, da se z našimi ljudmi na Koroškem tako nečloveško postopa. Gospod dr. Korun je pa čutil potrebo, da je govoril v zaščito Nemcev, kako so zatirani; to bodo seveda Nemci proti nam izrabljali. Taki so naši socialni demokrati, dočim nemški socialni demokrati, gospoda moja, do danes niso izpregovorili v avstrijskem parlamentu niti besedice v zaščito koroških Slovencev! (Poslanec dr. Korun: „To jim mi tudi zelo zamerimo.“) Kaj pomaga, če jim vi to zamerite! Ako obstoji internacionala, je dolžnost Vaših nemško-avstrijskih sodrugov, da nastopajo za interese teptanih koroških Slovencev, ne da bi jih morali v omenjati. (Medklici: „To je germanska internacionala!“) Da, to je germanska internacionala, ki je 1. 1. 1914 glasovala za

vojsko, za imperijalistično vojno, dočim so slovanski internacionalci, ne izvzemši Vaših srbijanskih, nastopili proti vojni, dasi je bila Srbija napadena.

Tako je slovanska internacionala, taka pa je nemška internacionala. Nemška internacionala je bila vedno nacionalistična. (Poslanec dr. Korun: „Vi ste ravno tak nacionalist.“) Jaz sem jugoslovanski socialista. Mi nič drugega ne zahtevamo, nego zaščito našega narodnega elementa izven naše države, a na drugi strani dajemo tudi mi Nemcem in drugim narodnostim v naši državi pravico do zaščite narodnih manjšin in bom za ta odstavek glasoval, ker priznam, da imajo pravi Nemci (ne renegati!) pravico zahtevati, da se štiti v naši državi. Toda z isto pravico moramo mi to zahtevati od Nemške Avstrije in tudi od Italije. (Ploskanje.) Ako mi izpolnjujemo mirovno pogodbo, jo morajo izpolnjevati tudi oni.

Ni bilo umestno, g. dr. Korun, da ste Nemce predstavljali kot velike mučenike v Jugoslaviji. To ni resnica! Oni so prosti in se jim pri nas dobro godi.

Gospodje! V tem odstavku, o katerem sem govoril, je večina členov protivna narodno-socialističnemu programu, ker ne daje ženski nikakih pravic, ker omejuje osebno svobodo, svobodo v stanovanju, tiskovno svobodo itd. Zato bi želel, da bi se ti členi popravili, da bi se II. oddelek, ki tvori nekako merilo, nekak barometer za razmere v Jugoslaviji, izboljšal. Zunanji svet, inostranstvo mora iz tega oddelka razvideti, kakšne so razmere pri nas. Ako mi tako omejujemo svobodo, kakor smo videli, morajo v inostranstvu imeti vtis, da je v Jugoslaviji vse polno hajdukov. To ne more biti v interesu naše države in zato bi želel, da bi se gotove določbe v II. oddelku podvrgle reviziji, osobito pa, da se črta odredba o žalitvi tujih vladarjev, da bomo veljali pred svetom kot svobodni narod. Želim, da izvršite to popravo, in je tudi potrebno, da jo izvršite, da se bo lahko sprejela ustava z vso večino glasov, kakor je želja nas vseh.

Potrebno je, da gospodje iz centra popuste. (Poslanec dr. Laza Marković: „Saj popuščamo!“) Vem, gospod dr. Marković, da ste v zadnjem času v nekaterih stvarih nekoliko popustili. To Vam radevolje priznam. Toda v tem II. oddelku, ki je najvažnejši, se ni dosti popustilo. (Medklici: „Treba je, gospodje, ker se je pri načelnem glasovanju pokazalo, da ste dobili 227 glasov samo na ta način, da je glasoval z Vami tudi del opozicije: zemljoradnička stranka. A ta opozicija (Poslanec Barič: „To ni nikaka opozicija!“) je izjavila, da bo pri sklepnem glasovanju glasovala proti, ako ne popravite gotovih členov v tej ustavi.“)

Zato se mi zdí potrebno, apelirati na Vas, da popustite kolikor mogoče, da bo na koncu tista opozicija glasovala z Vami in da bodo tudi še drugi člani opozicije glasovali z Vami.

Gospodje, to je moja želja. Jaz bom seveda glasoval proti večini členov II. oddelka. (Odobranje in ploskanje.)

LISTNICA UREDNIŠTVA: Vsem tov. dopisnikom. Pišite s črnilom in samo na eni strani. Poročajte redno Vašemu tistu o vseh zanimivih dogodkih.

Odgovorni urednik H. Sever. Izdaja konzorcij »Nove Pravde«. Tiska »Zvezna tiskarna« v Ljubljani.

Pnevmatike za avto in kolesa v vseh dimenzijah, gumijevske predmete, vsakovrstne žice za električno napeljavo, elektrotehnični material in vsakovrstne potrebnosti. Podružnica: Maribor. Jurčičeva ulica št. 9.

M. RUŠTRIN Ljubljana Dunajska cesta št. 20. Telefon št. 470. Podružnica: Maribor. Jurčičeva ulica št. 9.

Tone Malgaj 13-14 pleskar in ličar Ljubljana, Kolodvorska ulica št. 6.

Franc Brumat Ljubljana 6-12 Mestni trg št. 25, I. n.

Slovenska eskomptna banka LJUBLJANA Šelenburgova ul. 1.

Kapital: 20.000.000 kron. Rezerve okrog 6.000.000 R.

Interesna skupnost s „Hrvatsko eskomptno banko“ in „Srbsko banko“ v Zagrebu. Izvršuje vse bančne transakcije najkalandneje, Denarne vloge - Nakup in prodaja: efektov, deviz, valut - Eskompt menic, terjatev, faktur - Akreditivi - Borza. 20-5